

ВІДГУК

офіційного опонента доктора філологічних наук, професора
Швачко Світлани Олексіївни
на дисертацію

Литвин Андріани Андріївни

«Лінгвальні, лінгвокультурологічні та лінгвопрагматичні параметри англомовної інноваційної лексики та фразеології сфери спорту та туризму»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук
(спеціальність 10.02.04 – германські мови)

Серед основних постачальників інновацій в англійську мову на лексико-семантичному рівні в останні десятиліття можна вважати сферу спорту і туризму у зв'язку з включенням цієї ендозони до парадигми головних людських цінностей. Численні лексичні та фразеологічні неологізми на часі не знайшли ідентифікації на лінгвальних, культурологічних та прагматико-лінгвальних параметрах. З огляду на це актуальність поданої на захист наукової розвідки, її основна мета і конкретні завдання вважаємо валоративними.

Наукова новизна дослідження представлена науковими досягненнями:

- виявлено активні способи словотвору, продуктивні словотворчі моделі та елементи, що залучені до процесу формування інновацій досліджуваної сфери, розкрито їх специфічні характеристики та семантику похідних деривацій;
- з'ясовано роль аналогії як універсального механізму створення лексичних та фразеологічних неологізмів досліджуваної ендосфери;
- визначено особливості нових фразеологізмів сфери спорту та туризму, їх джерела, механізми, роль у збагаченні загальнолітературної англійської мови;
- проаналізовано культурно-лінгвальний та прагматико-лінгвальний аспекти актуалізації поняття «спорт», «сучасний туризм», змодельовані відповідні лексико-семантичні поля (тематичні групи) із глибинним соціолінгвальним та культуролінгвальним наповненням складових новітніх одиниць.

Об'єктом дослідження є лексикон (слова та фразеологізми) тематичних груп «Спорт» та «Туризм» в англомовному дискурсі. Предмет – лінгвальні, лінгвокультурологічні та лінгвопрагматичні параметри інновацій зазначеної теми.

Здобутки авторки дають підставу стверджувати про валідне **теоретичне значення** наукової праці, про певний внесок у теорії мовознавства та англістики, зокрема, у неологію, лінгвокультурологію, лінгвопрагматику, словотвору та мовленнєвих актів.

Результати дисертаційного дослідження мають досить широкі можливості їх **практичного застосування**, а саме:

- у викладанні нормативних теоретичних курсів із лексикології та стилістики англійської мови, у розробці й упровадженні нових дисциплін за вибором з релевантних проблем;
- у навчально-методичній роботі при розробці навчальних та методичних посібників і рекомендацій із практичних аспектів дослідження, зокрема, для студентів університету фізичної культури та спорту, де працює авторка;

– у лексикографічній практиці для укладання словників, глосаріїв та довідників, базою яких можна вважати поданий в дисертації додаток у вигляді словника найбільш розповсюджених інновацій досліджуваної сфери.

Сага про синкретичну природу лексики парадигми спортивного туризму починається з етимологічного аналізу, результати якого матеріалізуються у релевантних деталях дослідження. Композиція роботи представлена вступом, трьома розділами, в яких йдеться про становлення, функціонування та розбудову тематичного ряду. Базовими словами дослідження виступають *інновація, фразеологія, способи словотвору, вербалізація, національно-культурна специфіка, мовленнєва тематична група*. До змісту роботи додається анотація, висновки до розділів, загальні висновки, списки джерел, додатки. Загальний обсяг дисертації 237 с., 163 с. основного тексту. Списки джерел наукової літератури включають 358 позицій, із них – 163 латиницею. Обрані методи дослідження матеріалізуються за дією онтогносеологічного принципу (природа денотата детермінує вибір методів). Матеріал дослідження представлений тематичним лексиконом 1200 слів та фразеологізмів досліджуваної сфери за період з 2000 по 2016 рр. Інтродуктивна частина дослідження починається з осмислення ключової проблеми співвідношення мови та культури. Доречним у роботі звучить аксіоматичне висловлення: Завдяки культурі, яка вербалізується у мові, виникає національно-культурний компонент комунікації (АКД 5). У дослідженні фокусується увага на діадах мова :: мислення, мова :: мовлення. Литвин А. А. стверджує, що мова є засобом вираження мислення та інструментом його формування. Результати мисленнєвої діяльності виражаються через мову. Спортивний туризм тяжіє до аксіоми: мова й мислення становить один об'єкт (див. перший розділ «Теоретико-методологічні засади дослідження інноваційної лексики й фразеології англійської мови сфери спорту та туризму»).

У другому розділі «Словотвір як активний спосіб формування англійської інноваційної лексики й фразеологічної сфери спорту та туризму» йдеться про словотворчий механізм: 384 позиції афіксації, 252 позиції словоскладання, 108 позицій телескопії, 36 позицій аббревіації. Адитивно розглянуті випадки зворотного способу та аналогії.

У третьому розділі «Актуалізація поняття «СПОРТИВНИЙ ТУРИЗМ» в англійській мові: лінгвокультурологічні та лінгвопрагматичні параметри» фокусується увага на дискурсивних характеристиках досліджуваних одиниць. У роботі не залишаються поза увагою механізми семантичного словотвору та запозичень. Литвин А. А. експлікує метафору як живу картину світу, розробляє теорію асоціативно-образного творення неогенії. Метонімія тлумачиться як семантична суміжність корелюючих одиниць. Авторка виділяє лінійні та нелінійні патерни словотвору (перші асоціюють з експліцитними формами, другі (нелінійні) з лакунарними). Вихідна форма є джерелом, а похідна – результатом деривації.

Процес запозичення авторка розглядає як мовну діяльність на фактах етнічних контактів, соціальних, економічних та культурних зв'язків між мовними колективами. Авторка виокремлює серед запозичень слова та морфеми, які адаптуються та асимілюються за дією внутрішніх законів мов – рецепторів, аттрактори спрацьовують за принципом *ad pro toto*. Зокрема, це простежується на універсальних законах термінологізації та детермінологізації. У даній сфері дослідження лексикон спорту та туризму підвладний транспозиції в інші терміносистеми та в загальнонаціональну мову, що детермінує семантичні та формальні зміни в епідигматиці похідних конструювань – в добудові.

Бібліографічна база представлена фундаментальними науковими розвідками вітчизняних та зарубіжних учених, включає значну кількість досліджень останніх років з притаманною сьогоденню методологією й методикою дослідження.

Основні результати дослідження знайшли резонанс у досить значній кількості наукових публікацій (18 позицій), серед них – сім наукових статей, опублікованих у

фахових виданнях України, та дві статті у закордонному виданні. Їх зміст відбиває основні положення проведеного наукового пошуку.

Дисертація апробована на міжнародних наукових та науково-практичних конференціях, на засіданнях кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови Запорізького національного університету; її зміст достовірно представлено в авторефераті.

Академічного плагіату в дисертації не виявлено: ідеї та положення інших учених подаються з посиланнями на відповідні наукові джерела.

Текст наукової праці представлений на належному науково-теоретичному рівні, текст не перевантажений науковими термінами та оказіональними аббревіатурами. Дисертацію оформлено згідно з існуючими стандартами і кваліфікаційними вимогами до таких робіт.

Зауваження щодо змісту дисертації стосуються таких аспектів:

1. Основний категорійно-понятійний апарат неології більш логічно було б подавати у розділі 1, присвяченому теоретико-методологічним засадам, а не в розділі 2.

2. В англійській мові серед непродуктивних способів словотвору виокремлюється зворотна деривація типу **competition – compete, enthusiasm – enthuse**, в яких дієслова є похідними. До якого словотвору (афіксації чи зворотного конструкту) ви відносите згадані у роботі одиниці типу **bushwacker – bushwhack** (тема пішоїдної мандрівки поза цивілізованими шляхами)?

3. У роботі верифікується положення про продуктивність телескопії, аббревіатури у сфері спортивного туризму. Конверсія як класичний випадок утворення слів в англійській мові дистантує від емпірії вашого пошуку. Чи експлікуєте Ви це явище частиномовним характером дискурсу, відсутністю дієслів у терміносистемі, які утворюються в основному за механізмом конверсій?

4. Вважаємо, що у формулах типу **N+N (–ing), Adj+N+N (–ing)** мають бути індексованими **N₁, N₂**.

5. Потребує пояснення, чому дисертантка, ставлячи у назві наукової праці на перше місце сферу спорту, окремий розділ, у якому надається лінгвокультурний та лінгвопрагматичний аналіз, присвячує головним чином саме сфері туризму з поділенням її на тематичні субгрупи.

Сформульовані запитання та висловлені зауваження не знижують позитивної оцінки роботи.

Оскільки поставлені завдання були успішно вирішені, тим самим виявлені авторкою закономірності, що впливають із отриманих результатів аналізу зазначених параметрів інновацій сфери спорту та туризму, дають нам підставу констатувати, що наукова праця Литвин Андріана Андріївни має ті основні показники, що ставлять її на рівень кандидатських дисертацій. Обрії перспективи авторка вбачає в осмисленні концептуальних полів «Спорт», «Туризм», їх вербалізації в англійській мові.

Висловлюємо свою офіційну думку: представлена на наш розгляд дисертація «Лінгвальні, лінгвокультурологічні та лінгвопрагматичні параметри англійської інноваційної лексики та фразеології сфери спорту та туризму» повністю відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р., № 567, а її авторка – **Литвин Андріана Андріївна** – заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент,
доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри германської філології
Сумського державного університету

С. О. Швачко